

SIGNATURES DE METGES COM A FONT D'INFORMACIÓ GRÀFICA EN HISTÒRIA DE LA MEDICINA A CATALUNYA. UNA LÍNIA DE RECERCA

Jacint CORBELLA i CORBELLA. Acadèmic numerari RAMC. Institut d'Estudis Catalans.

Marc XIFRÓ i COLLSAMATA. Arxiu RAMC.

Resum: Es remarca la importància que, com a font iconogràfica per a la història de la medicina catalana, pot tenir el recull i estudi de les signatures dels sanitaris, principalment metges i cirurgians, en temps en que la representació de la imatge era difícil. En temps anteriors a la fotografia només es troben alguns gravats i pintures que afecten, en conjunt, a pocs metges, i de la majoria no en resta cap altre testimoni directe que la seva cal·ligrafia, i signatura. L'arxiu de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya pot ser un dipòsit d'una cert interès en aquest sentit.

Paraules clau: Signatures. Iconografia mèdica. Medicina catalana. Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

Resumen: Se señala la importancia que, como fuente iconográfica para la historia de la medicina catalana, puede tener el estudio de las firmas médicos y cirujanos, en el tiempo en que la representación de la imagen era difícil. En la época anterior a la fotografía solo se encuentran algunos grabados y pinturas que afectan, en conjunto, a pocos médicos. Así de la mayoría no queda otro testimonio directo que su caligrafía, firma y en su caso rúbrica. El archivo de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya constituye un depósito de un cierto interés en este sentido.

Palabras clave: Firmas. Iconografía médica. Medicina catalana. Real Acadèmia de Medicina de Catalunya.

*

Dels metges més antics, i aquí compremem en terminologia compacta tots els sanitaris, no en queda gairebé cap imatge vàlida, les representacions són idealitzades, fetes molt a posteriori, tot i que a vegades es repeteixen de manera constant. Entre les no tant antigues, ja medievals, més properes en

la geografia, i una mica sistemàtiques hi ha les pintures de la "universitat de medicina" de Montpeller, i d'algunes altres facultats. Però dels metges de nivell menys conegut pràcticament no n'hi ha.

Més tard, a partir del segle XVI, es més fàcil tenir una reproducció de la portada d'un llibre imprès que la imatge del seu autor. Això permet il·lustrar en part els treballs dedicats a l'estudi de l'obra d'aquestes persones. Les imatges quedaven només en el camp de les pintures, relativament poques, o de les litografies que del retrat de l'autor que hi havia en alguns llibres. Aquest és un material en tot cas relativament poc abundant, i més si ens referim a països, com és el cas de Catalunya, en el que ni el nivell cultural, ni l'econòmic per a fer-se retrats, eren suficient. No parlem doncs de l'Europa més rica i culta, en la qual no hi comptàvem

Ara trobem, fàcilment imatges dels nostres sanitaris. Amb la introducció de la fotografia s'ha facilitat molt més la informació gràfica, en aquest cas sobre les persones. A Catalunya dels metges del segle XX sol haver-hi prou informació; ja molta menys de la segona part del segle XIX. I abans pràcticament molt poc, algunes pintures, alguns medallons i poc més.

Queden les restes escrites. Els manuscrits en alguna correspondència, o memòries en institucions i poc més. En aquest sentit l'arxiu de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya pot ser un font interessant. La riquesa documental, relativament poc explorada, per manca de mitjans, no d'intenció ni de ganes, permet conèixer, si més no, la signatura d'alguns metges, acadèmics o en relació amb l'acadèmia, per medi de la correspondència, informes que signen, cartes, i altres documents.

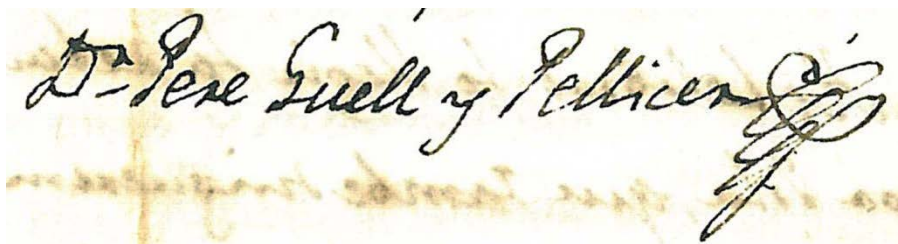
Ara obrim una línia de recerca que tot i no ser massa important, és una contribució més al coneixement de l'activitat de persones de les que sovint en sabem el nom i poc més. Pensem per exemple en els subdelegats de partit en el segon terç del segle XIX. El grup de recerca de l'arxiu de l'Acadèmia inicia una línia per a oferir més dades del seu fons, i revalorar com a font el coneixement i, si es pot estudi, de la grafia de les signatures dels sanitaris que n'han format part i s'hi han relacionat. Pot ser una aportació, petita si es vol, pel coneixement de la sanitat comarcal antiga a Catalunya.

Els "subdelegats" van tenir una funció important en el seu temps. L'Acadèmia de Medicina era, de fet, la institució, no directament

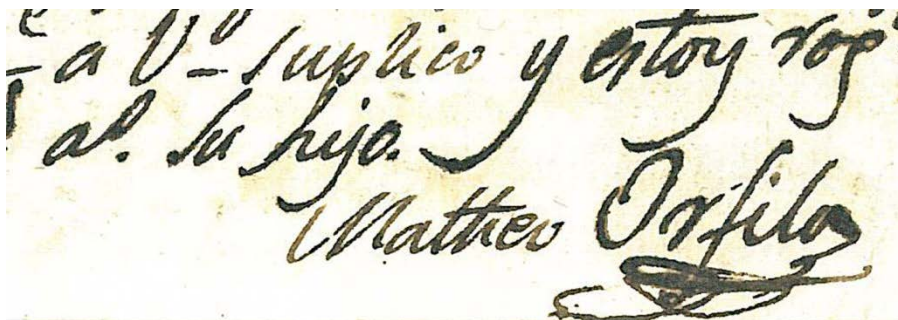
assistencial ni docent, més important en la gestió de la sanitat a Catalunya. Entre moltes altres va tenir una funció que va derivar en les "Jefaturas" o Prefectures provincials de sanitat, i ara és més pròpia dels Col·legis de metges. Aquestes persones van fer una tasca important, en l'organització i control de les professions sanitàries (metges, cirurgians, llevadores) i pràcticament només en queda rastre en els registres parroquials (encara no hi havia registre civil), potser en alguns arxius municipals, i a l'Acadèmia. Per això dediquem aquest treball, el primer del tema de signatures, al seu coneixement.

El que es vol aquí és obrir una línia de recerca en el camp de la medicina catalana. Com a exemple, i per iniciar la línia, s'ofereixen les signatures d'algunes personalitats importants, extretes totes de l'arxiu de l'Acadèmia. Són les de:

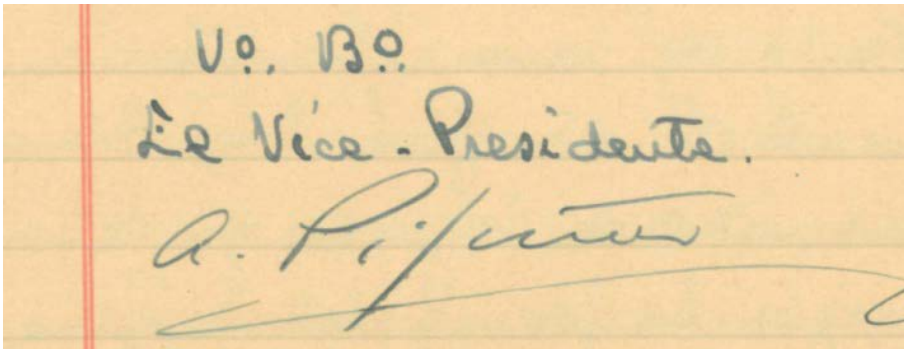
- Pere Güell i Pellicer, primer president de l'Acadèmia, nascut a Valls l'any 1712 i mort el 1797 a Barcelona

A handwritten signature in black ink on aged paper. The text reads "Dr. Pere Güell y Pellicer" followed by a large, stylized flourish. The paper shows some discoloration and faint ghosting of text from the reverse side.

- Mateu Orfila, alumne del Col·legi de Cirurgia i més tard catedràtic i degà de la Facultat de Medicina de París, nascut a Maó el 1787 i mort a París el 1853.

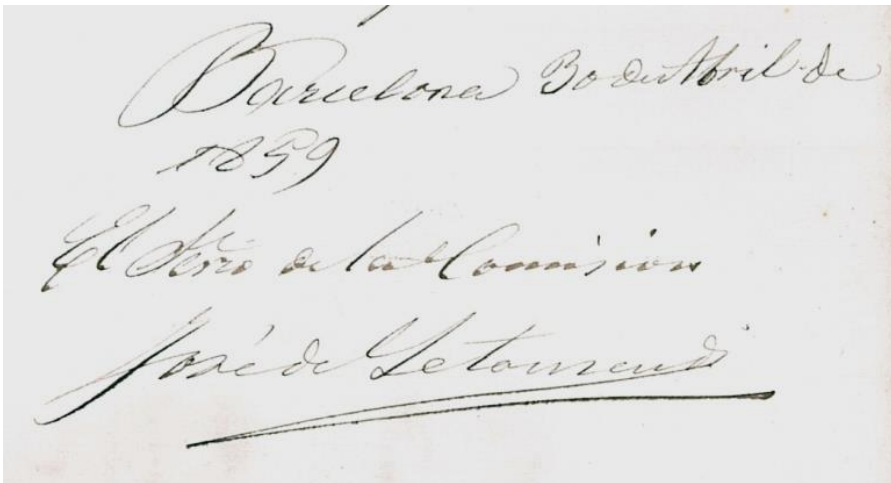
A handwritten signature in black ink on aged paper. The text reads "a V.º suplico y estoy rog." followed by "al. su hijo." and "Mateu Orfila" with a large flourish. The paper shows some discoloration and faint ghosting of text from the reverse side.

- August Pi-Sunyer, catedràtic de Fisiologia, President de l'Acadèmia i director de l'Institut de Fisiologia. (Barcelona, 1879 - Mèxic, 1965)

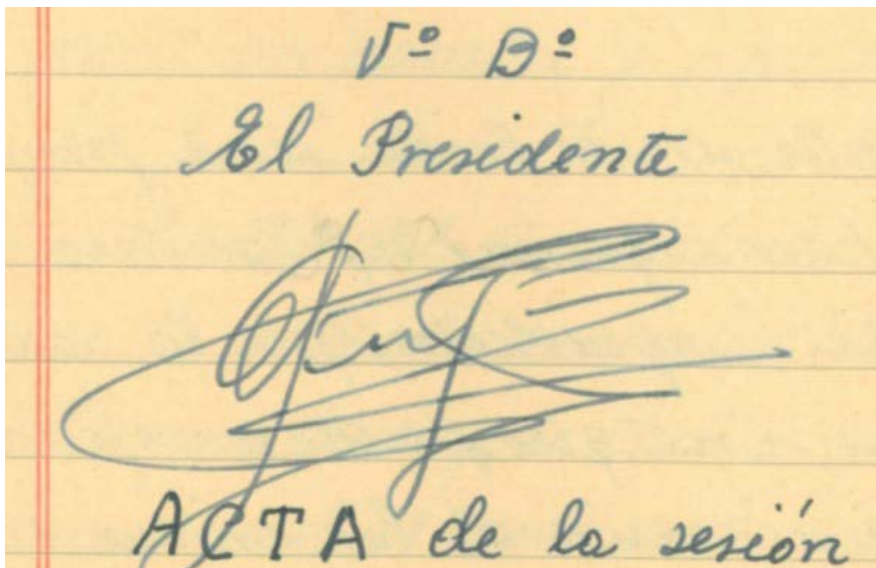
Vo. 130.
Le Vice-Presidente.
a. Pi-Sunyer

- Josep de Letamendi, catedràtic d'Anatomia de Barcelona i de Patologia General de Madrid, i acadèmic. (Barcelona, 1828 - Madrid, 1897)

Barcelona 30 de Abril de
1899
El Sr. de la Comisión
José de Letamendi

- Agustí Pedro i Pons, catedràtic de Patologia Mèdica, degà de la Facultat de Medicina i president de l'Acadèmia (Barcelona, 1898 - 1971)

Vº Dº
El Presidente
ACTA de la sessión

- Josep Laporte i Salas, catedràtic de Farmacologia, President de l'Acadèmia, rector de la Universitat Autònoma i Conseller de sanitat (Reus, 1922 - Barcelona, 2005)

sessió a un quart de tres

Vist i plaure
El President

Josep Laporte i Salas

-Lluís Comenge i Ferrer, (1854-1916), primer gran historiador de la medicina catalana. Llegà bona part dels seus llibres a la Biblioteca de la RAMC. Bibliotecari-arxiver, 1905-1910 i secretari perpetu, 1914-1916.

Moisès Broggi i Vallès, 1908-2012; president de l'Acadèmia, 1979-1993. Ha estat l'acadèmic amb més longevitat, 104 anys.

Vist-i-plau,
El President
Dr. M. Broggi i Vallès